

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
նչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

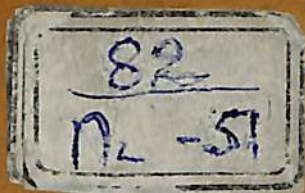
You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

1181

ПЛОУ Ајунџа

У-1983

1923

ՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒ
ԹԻՒՆ „ՄՈՒՐՃ
Ի ՄԱՆԳԱՂ“

ՈՒՕՏ
ՈՅՏՄԷՆ

82
ՈՒ-51

ՐՕՍԿՎԱՅԻ ՀԱՅ ԳՐԱ
ՄԱՆ ԳԵՂԱՐԻԵՍՏԱ
ՄԱՆ ԽՄԲԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ
ԿԵՆՏՐՈՆ
ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ
ԿԵՆՏՐՈՆ
ՍՄ. Ա. ՄԱՍԻՍԿԱՆ
ԲՆԱԿԱՆԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

82

(2)

DL-58

9089956 20890156

Wants to go to the ...
 discussion of ...
 with ...

12/15 22

PROS RECEIVED

2000
 38015
 2

2003

1923

235

Գ Ե Զ*)

ու՛ր է՛ւ որ դու լինես, վախճանու՛մ եմ,
որ գնու՛մ ես երազների ճանապարհով:
Եւ ինչե՛ր մէջ որ դու այնպէս համոզւած ես ու՛զնս-
րէն.—վախճանու՛մ եմ, որ նա այնպէս քո ուրբերի
տակից անգամ դուրս թոշի,

քո ձեռքերու՛մ նա հաւշի
Եւ քո դէմքը, եւ քո տունը, եւ խօսքերդ,
Եւ գործերդ եւ յուզմունքդ, խնթխոթի՛նդ
Եւ քո զարթ ինդրութիւնը,—

Այդ ամենը վայր է իջնում քեզանից
Եւ քո մտքովնս իսկական, եւ քո հոգին
Իսկական, նրանք են միայն ի՛մ առաջ:
Դու ի՛մ առաջ կանդնած ես ահա մի կողմ
քո հոգեւերից, աշխատանքից, առ ու ծախսից,
ագարակից ու խանութից, այն ամենից,—
ինչ ես ուտում, ինչ ես խոտում, կամ թէ ինչպէս
տխարում ես դու կա՛մ մտնում:

Թրգմ. Զուհովսկուց

Ով էլ որ դու լինիս, իմ ծնոքը ես դնում եմ
քո սպին: Օ դու եղիբ իմ սոխման:
Եւ ես մտիկ, այնպէս մտիկ շօթունքներով
շշնջում եմ ականջիդ .
Շատ սիրեցի տղամարդկանց ու կանանց,
բայց քեզի պէս—ո՛չ մէկին:
Եւ ես երկար դանդաղացի նոռունկում
քեզանից, երկար օրեր ես մացի
համբի պէս.
Պէտք է որ՝ ես վաղուց մտն վազէի դէպի քեզ:
Պէտք է որ՝ ես անմտքը սնունդի քո մասին,
երգէի մենակ քեզ,
Ով էլ որ դու լինիս:
Օ, եւ ես կը թողնեմ ամենքին, ես կարծում
ու հիմար կատողծում քո մասին,
Զէ՛ որ քեզ ո՛չ մէկը շքեղանեց, այժմ քեզ
միայն ես եմ հասկանում.
Ո՛չ մէկը արդարացի չը վարուց դէպի քեզ
եւ դու ինքդ արդարացի չեղար
նոյն իսկ դէպի քեզ.

Ամենքը քո մէջ գտան արքաներ. միայն
եւ միայնակ չեմ տեսնում ոչ մի արքա քո վերա.
Բարձր է քեզնից միայն նա՛, որը, երբ,
թագնում է նէնց քո մէջ:
Մրբերի պատկերներ գծողները գրել են
մարդկային գիտացող ամբողջներ,
նրանց մէջ՝ եւ Մէկին մէջ տեղում,
եւ մէկի գլուխը մէջ տեղում ճաճանջում էր
ոսկեփայլ պսակով—
Ես ինքս էլ գտում եմ սլքանկար, եւ այնտեղ բեր
մերժառ գլուխներ ու ամենքը անխտիր—ոսկե-
փայլ պսակով.
Իմ ծնոքից հոտում է փայլունքը, տղամարդկանց
ու կանանց գլուխներից բոխում է նա
յաւիտեան:
Օ՛ քո մասին կարող էի ես երգել այնպիսի
վե՛ր հիմներ, փառաբանել քո փառքը:
Ով էլ որ դու լինիս:

Թէ ինչքան մեծ ես դու, դու ինքդ չը գիտես,
քնով անցրիր ինքդ քեզ.
Քո կուպերը կարծես թէ իջել էին ամբողջ
կեանքիդ ընթացքով,
Եւ ամենը, ինչ որ դու անում էիր, շուտ էր գալիս
դէպի քեզ, ասես թէ՛ ինչ որ
մէկն էր ծաղրում քեզ:
(Հարստութիւն եւ գիտութիւն եւ առօթքդ, թէ որ
Նրանք ինչ որ մէկին ծաղր ու ծանակ
չը դարձան, հապա նրանք ի՞նչ եղան:)
Սակայն ծաղրի առաքիւն, այդ դու չես:
Այնտեղ, անյայտ, ներքեւում, իսկական
դու ինքդ թագ կացար,
Եւ ես այնտեղ, տեսնում եմ քեզ,
ուր ոչ որ չի տեսնի քեզ:
Ոչ Լու. Թիւնդ, ոչ կանտորիւն, ոչ գեշերը,
ոչ քո վտի կերպարանքը, ոչ քո կեանքի
լուսինան չեն թագցնի քեզ ինձնից,
Քո կրեպը ամբիւստ, դեղնատուն, եւ քեքերդ
անհանգիստ՝ թող որ նրանք ուրիշներին
մուտրեցնեն, բայց ինձ նրանք չեն խաքի:

Քո գոնձիկ արդ ու զարդը, քո մարմնի անվայել
դիրք, ազգան, եւ տոհմանքը, հարբեցումը
եւ քո մանր վաղածամբ,—այդ ամենը
կը շարտեմ ես հեռու:
Եւ ոչ մէկը չունի այնպէս ձիւք ու շորեր,
որ դու ինքդ չունենաս,
Ո՛չ այնպիսի գեղեցկութիւն, ո՛չ այնպիսի
քարութիւն, որոնք այժմ դու ունիս.
Ո՛չ այնպիսի յամոզանութիւն, ո՛չ այնպիսի
համբերութիւն, որոնք, այդ, դու ունիս.
Եւ ինչպիսի վայելքներ ստատում են ուրիշներին,
այդպիսիք էլ ստատում են նաեւ քեզ.
Եւ ոչ որքի չիմ տա ոչինչ, թէ որ այդչափ
չտամ եւ քեզ.
Եւ ոչ որքի, նայն իսկ Աստուծուն, իմ երգերով
ընտել ես չիմ փառաբանի, թէ որ ես քո
փառքը չերգեմ:
Ով էլ որ դու լինիս,
օ գնա՛ դու շեշտակի, պահանջի՛ր:

Արևն լքի, Արևմուտքի անխուժիւնք—
ոչինչ բան է քո առաջ.
Ի նշագէս որ այս գետերն անեղիք, հարթութիւններն
անսասման,—անսասման ետ, անեղիք ետ
նոյնպէս դու:
Այս մարիկներն, վուլկանները, տարրերքները
եւ մահւան իլլիզիան, դու նա՛ ետ,
որ իջնու՛մ է սրանց վերա.
Օրէնքով դու ո՛ննիս իշխանութիւն
վշտի՞, կրքի, մահւան վերա.
Քո ոտրերից կապանքները իջնու՛մ են ցած,
եւ տեսնու՛մ ետ.—Դրաշալի՞ է ամեն ինչ:
Երիտասարդ կամ թէ՛ ծնր, տղամարդ
կամ թէ՛ կին, կողիտ, ստոր ու
ւ մենքից անարգամ,
Ով էլ որ դու լինիս,
Թախիծներով, կորուստներով, գրկանքներով
ու ձանձրոյթով բաց է արել ժանտպարճ
իսկական քո ետ-ը:

10/IV - 13/IV 20

*) Թրգմ. Զովհարակոյց

Ձ Ե Զ*)

Պատահական առաջին մարդ, եթէ որ անցնելիս
յանկալի՛ծ ուզես զբոյց անել դու ինձ հետ,
ինչու նամար չը սկսես քո զբոյցը դու ինձ հետ

13/IV 20

*) Թրգմ. Զովհարակոյց

ԴՈՒԷ, ՅԱՅԱԴՈՐԾՆԵՐ ՈՐ

ԲԵՐԻԱԾ ԷՔ ԴԱՏԱՐԱՆՑ*)

Դուք, յանցագործներ՝, որ քերած էք դատարան,
Դո՛ւք, մեղադրեալներ—բանտերի մէջ,

Դուք մարդասպաններ շիջանքով

Եւ նրկաթէ փականքներով ձեռների,

Ով եմ ես, որ նստած չեմ բանտի մէջ:

Խնշո՛ւ համար ինձ չեն տանում դատելու:

Ես անսիրտ եմ ու դիմական:

Եւ ինշո՛ւ են իմ ձեռները անկասպանք,

Իմ ոտքերը անշղթա:

Դո՛ւք, պրոնիկներ՝, որ շրջում էք մայթերով,

պստղոն շորերում,

Կամ թէ ձեր խուցերի մէջ անամօթ էք,

Ով եմ ես, որ անւանեմ ձեզ ինձից անելի անամօթ:

Ես մեղաւոր եմ. ես ինքս գիտակցում եմ:

(Մի՛ գովէք ինձ, յարգողներ,

մի՛ նրդէք ինձ ովսաննա —

Դովեսաները կատաղորէն ճնցում են իմ շղերս:

Ես տեսնում եմ, ինչ որ դուք չէք տեսնում.

Ես գիտեմ ինչ որ դուք չք գիտէք:)

Ներսու՛մ, այս ոսկորէ կեախրում,

Ես կհղտոտ եմ, շնչասպառ.

Այս բողաքկած դէմքի տակ, ուր հրրեւ թէ կերբ

չկա, հոռւ են դժոխային ալիքներ.

Ես վաճաշոտ եմ ու մեղաւոր.

Համա՛խոտ եմ շարագործին —

ընկերակից ես նրան:

Ես մէկ հատն եմ շատերից —

Հէնց ես ինքս եմ տաժանակիք—պրոնիկների

այդ դէմքի մէջ.

Եւ այսուհետ ես նրանցից օ չք պէտք է հրաժարվում,

որովհետեւ ինչպէ՛ս ինձից ՚րաժարեմ:

Հարածի՛ր, հարածի՛ր դու թմբուկ.—
 Եւ փողիք փողալէք փողհարէք.
 Լուսամուտով ու դռներով, հնչուէս անգուստ
 զօրագունդ, նի՛րս խոսէք
 Տաճարի մէջ.— աղօթողներն թող կորչ՛նն.
 Դպրոցի մէջ.— ուսանողներն թող կորչ՛նն.
 Հեռո՛ւ հարսից, դո՛ւ փեսա, ժամանակ չէ՛
 այժմ լինել հարսի հետ.
 Հեռո՛ւ խոփից, հողագործ,
 վար ու ցանցի ժամանակ չէ՛.
 Կատաղօրէն որոտով են թմբուկները.
Եւ զայրագին զիւ փողի՛րն են փողհարա՛մ:
 Աւելի թո՛՛նդ, թմբուկնե՛ր ու փողի՛ր,
 Որոտացէք քաղաքների ժխորի,
 անխիմների աղմուկների վերայով:
 Ինչ. նշողների անկողիններն սլաութա՛տ են.
 Ո՛վ պիտ բնի այս զիշիւր:

*) Թրգմ. Զուլուիսկուց.

Թողէ՛ք այսօր առեւտուրն շարչինն՛ր.
 Շանամուկնե՛ր, թող որ կորչի՛ ձեր շահը:
 Շատախօսք պիտ յանդգնի դեռ խօսն՛ւ.
 Եւ դո՛ւ, երգի՛չ, դաղարեցրու քո հրգը.
 Ի՞նչ, փաստաբանը դատարանով
 առաջա պէս իր ծառն է կմկնում.
 Դէ՛ ուժգին որոտացէ՛ր, թմբուկնե՛ր, ցար ու ցրի.
 Եւ փողի՛ր, պայթեցէ՛ր, ճշացէ՛ր.
 Մանկան ծիչը եւ մայրական լաց
 ու կոծը խլացրէ՛ր:
 Աղօթողը ու լալկանները եւ ծիրունին
 սարսափանար— ձն հեռո՛ւ.
 Մինչեւ իսկ մտեմն՛րը, որ անթաղ ստատով են
 դագաղի,— թող ցնցան՛ն.
 Օ ճշացէ՛ր վայնասունով, զիւ փողի՛ր,
 Որոտա՛, օրնասական դու թմբուկ:

ԵՐԵ ՈՐ ԿԱՐԴՈՒՄ ԾՄ ԾՍ ԳՐԸԸՊՅ)

Երբ որ կարդում եմ ես գիրքս, ուր գրած է
Տոշակատը կեանքի մասին,

Առում եմ.— միթե միայն սրա՞ մէջն էր հատայն
կեանքը մարդկային:

Այդպէս, ուրեմն, թէ ես մտնեմ, եւ իմ կեանքն էլ
պէտք է որ դուք նկարագրէք.

Երբև թէ որեւէ մէկն իմանում է, ինչի մէջն էր
կայանում իմ կեանքը:

Ո՛չ, ես ինքս եւ ոչինչ չը գիտեմ իմ իսկական
կեանքի մասին:

Մի քանի մուժ հետքեր, ցիւ ու ցան նշաններ,
ակնարկներ,

Որոնք որ ես ինքս ինձ համար տընում եմ
այստեղ իսկ գծագրել:

18/IV 20

*) Թրգմ. Չուկոփսկուց

Մի ԵՐԴՉՈՒՀՈՒՆՅ*)

Ընդունի՛ր այս ծօնը,
Որը ես պահել էի հերոսի, դեկավարի,
տրեբունի

Նրա համար, ով պիտի ծառայի
մեծ գործին,

Ազատութեան, ժողովրդի բարգաւաճման
չին գործին.

Նրա՛ համար,

Ով որ խիզախ կուի կռուի
պիտի նայի դէպքանների աչքերում,

Ով որ պիտի վատի կրակն
բոլորտացում:

Սակայն այժմ տեսնում եմ որ՝
երկար օրեր պահպանած իմ նւէրս,

Ինչպէս նրանց,—
պատկանում է նաեւ քեզ:

14/IV 20

*) Չուկոփսկուց

ՄԱՐՏԻԱՆՆԵՐԻ ՍԵՐՈՒՆԵՐ*)

Մարտիկ յաղթողների սերունդ,
Սերունդ երկրի, որ սպառնաւ սազմի—
 սպառնաւ յաղթական երկի,
(Թուլանաւաւ չէ՛ սլելու,
 ո՛չ սպասող, ո՛չ անշարժ)
Սերունդ, հոռի, հաքի եւ մրկի:

29/1 1920

*) Բայրվճարից.

ԴՈՒՐՍ ԵՎ ԱՆՆՄԱՆ ԼՈՒՍԻՆ*)

Դու՛րս եկ, ամնման լուսին, եւ շաղիք
Էու շողերով սպտկեք թո նեղքիւ:
Գիշերան նուրբ-քնքոյշ փայլմունքի
 նեղեղ
Թափի՛ր, կնշափս լուսափայլ
 սուրբերի գլուխների շուրջ,
Մոսկափ, փրամ, կարմիր
 այդ դէմքերի շուրջ,
Մեռածների վրա, որ ընկած են
 մէջքերին,
Կատաղօրէն փռած ձեռքերով,
Շաղիք ցած թո լոյսը—
 սրբազան, անտանձան:

29/1 1920

*) Բայրվճարից

ԿԱՍԵՍ ԹԷ ՌԻՐԻԱԿԱՆՆ ԻՆՉ ՇՈՅՑԾ*)

Կասես թէ մի ինչ որ ուրախան
ինձ շոյեց.

Կարծեցի, որ էլ ես մեծակ չեմ
այս ափիւն.

Բայց ինչ որ մի էակ կար ինձ հետ,
ինձ թաց, զետափով անցնելիս,
ինչ որ մէկն, որին ես սիրեցի,
այդ էակն ինձ շոյեց,

ու ես ցած կուանում, նայում եմ
նլալուն չող լոյսի արանքով,
և ինչ որ այն էակն կորսեցաւ
վովին.

Իմ առաջ կան նրանք, որոնք ինձ
ատում են—ինձ վրա ծիծաղում:

30/1 1920

*) Բայլմանտից.

ՀԱՆՈՒՐ ԳՈՌՆՈՒԿՈՆՆ*)

Մի՛ յուզելը—ինձ հետ դու հանդիստ կաց -
Ես Ուօլտ Ոյտմանն եմ,
Ինչպէս որ ընտրիւնք սրտարաց
ու կրքոտ.

Բանի քեզ Արեւ չի մերժել, ես էլ քեզ
չեմ մերժի,

Մինչ ջուր չի՛ յոգնիւ շողշողաւ,
Տերեւ շնչաւ քեզ համար,—
Իմ կուսք ուիտ շողաւ, շնչաւ
քեզ համար:

Սիրատուն դու աղչիւ, ես քեզ հետ
չը քաղձամ հանդիպման,
Անա քեզ ատում եմ—վատրատուիր,

* Բայլմանտից

որ լինես արժանի ելնելու
իմ հանդէպ.
Եւ ես ընդ ատուս եմ դու եղիք համբերող,
սպասիր, մինչեւ որ ես կը գամ:
Առ այժմ—նետուս եմ դէպի ընդ
քաղմամբիտ մի հայեացք ողջոյնի,
Որ դու ինձ շո մտնաս:

30/1 20

ԾՐԳՈՒՄ ԵՄ ԵՍ ՄԷՂԻՅՆ*)

Երգուս եմ ես մէկին,— անհատը
հասարակ, առանձին,
Սակայն իմ կօսքերը—
ժողովրդի համար են,
Իմ լօգունքը ամենէի:
Կենդանի մարմինն եմ ես երգու՛մ,
ուրիշից մինչ ի գլուխ,
Ոչ միայն կրեսը եւ ողբոյն են արժանի,
Ինձ ասաց իմ մուգան,
Ձեւը շատ աւելի սքծանի է,
ամբողջական լրացմամբ.
Եւ կնոջն եմ ես երգուս տղաւարդուն
հաւասար:

*) Յայլմծնութից.

Երգում եմ ես քարահուսն մէջ
անսահման կեանքի մասին,
որ տիրակալ ու կրքոտ,
Որ ուրախ է, որ ազատ գործի նախար
ստեղծած է աստուածային
օրէնքով.
Ինչ որ Օրհնի մարդուն եմ ես կրգում:

7/II 1920

ՌՌՕԼՏ ՈՅՏՄԱՆ

ՈՂՁՈՅՆ ԱՇԽԱՐՀԻՆ

Բռնի՛ր իմ ձեռքը Ուօլտ Ոյտուման:

Մնչպիսի սա՛ռող շքնադուժիւններ.

Օ Ի՞նչ պատկերներ՝ եւ Ինչ Ինչիւններ:

Այս Ինչ անճամար տղակ—լեզուակներ,

Եւ շղթայա՛ծ է մէկը միւսին,

Իրարքանչիւրը իր մերձատրին.

Ու կա պատասխան ամեն մէկի մէջ

ամենքի համար, եւ ամեն մէկը

բաժնու՛մ է երկինքն ամենքի միջեւ:

Ի՞նչն է լայնամուտ սյստեղ իմ սրտով:

Ուօլտ Ո՛յտուման.

Ինչպիսի իողեր եւ ալիքներ են ա՛ռ

բարձրանու՛մ.

Այնտեղ Ինչպիսի եղանակներ կան.

այս Ի՞նչ մարդիկ են, Ի՞նչ քաղաքներ են.

*) Բայլմանտից

Այս ի՞նչ սիրատուն մանուկներ են որ
խաղում են դարձ, սիրեն են ուխտեր.
Ուկքեր են ասա՛ եւ այդ աղջիկներն.

Ի՞նչ ամուսնացած կանայք են սրանք.

Այս ինչ խոքեր են ծերունիները—
բայլում են դանդաղ, ձեռքերը
խրար վզերով փաթկած.

Այս ի՞նչ շողշողուն գետեր, անտառներ,
մրգեր են այստեղ.

Ինչպէս են կոչում այս միմ սարերը,
որ այնպէս նսկա կանգնել են անա
մշուշների մէջ.

Ու այնտեղ այդ ինչ նարիւր ու
նարիւր ընակարաններ, միքիտդ
ու միքիտդ ընակարաններ, լեցած
են անթիւ ընակիչներով:

Իմ մէջ լայնդիւրեմն է լայնանում,
երկարութիւնը՝ երկարում,
Ասիան, Աֆրիկան, Եւրասիան
դէպ արեւելք—Ամերիկան դէպ
արեւմուտք.

Որպէս գօտի ընդգրկելով երկրագնդի
նուեցւածքը, հիւսում է
տար էկուատորը:

Ի՛նչպիսի հիւսիս եւ դէպ հարաւ հտաքքքեւ
շուր է եկել առանցքը եր ծայրերով.

Ամենից երկար օրը իմ մէջն է,
արեգակը պտոյտ է գալիս ուղորածեւ
օդակներով, մայր չի մոռնում ամիս-
ների ընթացքում,

ի յարկին եւ իմ մէջ տարածելով
կէս զիշեր, արեգակը եղնոս է
ուղղակի յորեզմնից դէպի վեր
եւ նորից մայր է մտնում,
իմ մէջն են զօները, ծովերը, ջրվէժները,
անտառները, վուկանները
եւ գրոպալանները,
Փալէզիան, եւ Պօլինէզիան,
եւ միծամեծ կողմները Վէստ-Ինդէայի:

Ի՞նչ ես լսում, Ուօլտ Այտման.
Ես լսում եմ թէ ինչպէս երգում է բանուրը-
Երգում է եւ կինը Ֆէրֆէրի,
Ես լսում եմ, այնտեղ նուտւմ, մանուկների
եւ նախիրի նշխմները առաւօտ վաղ.
Ես լսում եմ, Աստրալիացիք, որքի ժամին,
գրչում են, ոգեւորում մէկ-մէկու,
նետազնդած վայրենի ճիւղին.
Ես լսում եմ իսպանական սլար ու ծախը,
Նշում են կաստանէտներն շագանակենու
սուեղում, Նշում են չուխակն ու գիթաուր,
Լսում եմ ես կասառլի երգերը, ազատու-
թեան երգերը Ֆրանսական,
Լսում եմ ես, թէ ինչպէս իտալացի թիա-
վարը մաւրիկից սէշիտաւով երգում է,
կրկնելով սօժմները Նիւտորց,

Լսում եմ ես Սիրիայում աղուկը մորեններե
կրամի, որ այնպէս, իր անարկու
ամպերից անծրուի պէս, կանաչներն է
հարածում, իջնում է ցած արտերուէ.

Լսում եմ ես վերջալոյսին՝ կօպտական
տաղ-կրգը, որ մտածկոտ ընկնում է
լայնածուրի, մթազոյն նեղոսի—
յարգելի հօր գիրկը.

Լսում եմ ես, թէ ինչպէս արարական
մուէզդները նետուէ է իր կողք
մէջէսի բարձունքից,

Լսում եմ ես ջրիստօնէական տէրտէքներին—
կանգնած իրենց տաճարների ընկի
առաջ. Լսում եմ յաջորդող սօփրանսն եւ բասը.

Լսում եմ կազակների գոչիքը եւ ծայրը լուղորդի,
որ լողում է որսորդական ծովի մէջ,

Լսում եմ ես աուլոքը սարուկների թիկուն-
քում, մինչդեռ նրանք մտայլ խմբով
գնում են, կրկու-կրկու, երեք-կրկու,
իրար կալած շղթաներով,
ծեռք ծեռքի հետ, ոտք ոտքի հետ.

Լսում եմ ես թէ ինչպէս իրէանքը
կարդում են տարեգիրն ու սաղմոսները.

Լսում եմ ես Յոյների շափածո մրֆիքը, եւ
ուժեղ լէզէնդները շօտէական,

Լսում եմ ես պատմածքը զեղեցիկ Աստծո
.Քրիստոսի աստածային կեանքի մասին
եւ արնանքի իր մահւան,

Լսում եմ ես, թէ ինչպէս ինչպէս ինչպէս
աշակերտին սովեցնում է պատերազմը,
ասելուկներն ու սէքը, որ անկորուստ
հասել են միմեծն այսօր պօէտնե-
րից, որոնք որ հիստի են երեք հազար
տարի առաջ:

Ես տեսնում եմ երկրի բեկերն, ես տեսնում
 եմ երկաթուղին,
 Բրիտանիայում տեսնում եմ այն,
 տեսնում եմ այն նմանապես Եւրոպայում,
 Տեսնում եմ այն եւ Ասիայում, Աֆրիկայում:
 Ելկերական ուղիներն եմ ես տեսնում,
 հողագիտներն աշխարհի—
 Թուլքը լուրերի, սաստիկագմն, կորուսումներ
 եւ մանան, գիտերի, կրքերի իմ ցողի,
 Տեսնում եմ երկրագնդի զետեք շերտերը,
 Տեսնում եմ Ամազոնկան ու Պարագվայը:

Տեսնում եմ Չինաստանի շրջ մեծագոյն
 գետերը, Ամուրը, Եանգ-Յոնգ, Դեղին-
 գետն ու Մարգարտէն,
 Տեսնում եմ Մէնա, Գոնայ, Կուարա, Բիւն,
 Գվադալուպիլիս,
 Տեսնում եմ ցումնընկերը Վելգայի,
 Դնէլսի, Օդէի,
 Տեսնում եմ Տոկանան մինչեւ Արսո,
 Վէնէտիկեան երկրամասը մինչեւ Փո,
 Տեսնում եմ Յոյսերին, ու լողում են
 Իգէյական ծովախորշեց:

Տեսնու՛մ եմ շրջանները ստոյցի եւ ձիւնի,
Տեսնու՛մ եմ սուրաչիա ինքնակեր ու ֆինններին.

Տեսնու՛մ եմ շրաշուններ որսացողներին—
Նշա՛նք քոնած ներգալը,

Տեսնու՛մ եմ թէ ինչպէս Սիբիրացին
գնու՛մ է թեթեւասահ սահնակու՛մ,

որ քաշու՛մ են շները,

Տեսնու՛մ եմ ղէլֆինների որսորդներին,
տեսնու՛մ եմ կէտ—ծուկերը որսացող
Նասերը՝ Աալանդական եւ Խաղառ,
Հիւսիսային, Հարաւային՝ ուկրամոսու՛մ,

Տեսնու՛մ եմ ժայռերը, փղկղամներն, ճովիտն երն ու
սառցակայտերն Շէցարիայի,—

Նկատու՛մ եմ երկարատեւ ձմեռները
եւ առանճացումը նրանց:

Տեսնու՛մ եմ քաղաքները աշխարհի, եւ իսկ
ու իսկ դառնու՛մ տմ ես ամեն մէկի ճասնիկն,

Անա ես Փարիզի քնակիչն եմ իսկական,
Անա ես ապրու՛մ եմ վերնայտ, Պէտերբուրգու՛մ,

Բէրլինու՛մ ու Պոլսու՛մ.

Ադէլաֆո՛ւմ, Սիդնէյու՛մ, Մէլբուրնու՛մ,

Լոնդոնու՛մ եմ, Մամչէստրու՛մ, Բրիստոլու՛մ,
Էդինբուրգու՛մ, Լիմըրիկու՛մ,

Սառբիդումս եմ, Կադիսու՛մ, Բարցէլոնու՛մ,
Օպորտոյու՛մ, Լիօնու՛մ, Բրիսսէլու՛մ, Բէրնու՛մ,

Փրանկֆուրտու՛մ, Շտտուգարտու՛մ,

Թուրինու՛մ, Փլորէնցիայու՛մ,

ու եւ կամ Մովսէսայում, Կրակօվում, Վարշավայում,
թէ հրահրում՝ Խրիստանիայում, թէ
Մոսկօւլիում, թէ սիբիրական Կիլուսովում,
թէ Խալանդիայում՝ փողոցներից մէկի մէջ.
Յամ եւ իջնում այս բոլոր քաղաքներում
ու նրանցից վեր եւ կենում եւ խելոյն:

Տեսնում եմ շարճարացող շողմները երկմներից,
որոնք դեռ շնն հետազօտւած.
Տեսնում եմ վայրի դէճքեր, աղեղ ու նետ
ու թունաւոր սլաքներ, ֆէդիշու եւ օքիւ.
Տեսնում եմ քաղաքները Աֆրիկական եւ Ասիական.
Տեսնում եմ Ալմիրը, Տրիպօլիս, Դէնսը,
Մօզարօքը, Տիբուկտուն, Մօնրօվեան.
Տեսնում եմ վխտացող կտերը Պէկինի,
Կամուսի, Բէնարէսի, Դէլայի,
Կալուուայի, Տօկիօյի.
Տեսնում եմ Կրամէյցուն իր խրճիթում,
Դագօմէյցուն եւ Աշանդուն հէնց իրենց
խրճիթներում:
Տեսնում եմ, թէ ինչպէս Տաճիկը Հալէպում
ձխում է օսիում,

Տեսնո՞ւմ եմ գունագեղ ամբողմները Խիզաչի
կարմարկայո՞ւմ, Հէրախի շուկայո՞ւմ,
Տեսնո՞ւմ եմ Թէհրանը, տեսնո՞ւմ եմ Մուսկաթն ու
Մ'էղիման, եւ միջանկեալ տարածութիւնն
աւազի, տեսնո՞ւմ եմ կարաւաններն, որոնք
այնպէս դժարութեամբ սողո՞ւմ են դուրս,
Տեսնո՞ւմ եմ Եգիպտոսն ու Եգիպտացուն,
տեսնո՞ւմ եմ պիքամիդներն ու կոթողներն՝
Տեսնո՞ւմ եմ փոքազրոյժ պատմահասած
աւանդութիւն, տարեգիրներն՝ արքաների,
կայսերական ցեղերն՝ աւագաբար
սաւի վրա, կա՞մ ի՞նչ գրանիտ կոշտի
վրա փորագրած.
Տեսնո՞ւմ եմ Մէմֆիսոս մոսրաների շիրիմները,
եւ Նրանց մէջ մտելիաները քայլզամած,
կտաւի ծածկոցներու փաթափում,
Նիբոնո՞ւմ են կրկար դարեր մինչեւ այս ր,

Նայո՞ւմ եմ Քիվանացուն, որ ընկած է՝
կրկարատուն մտ աչքերով, վեզը
ծոսած կողքի վրա եւ ձեռքերը
դասաւորած խաշածի:
Տեսնո՞ւմ եմ երկրի բոլոր ծառաներին՝ աշխատելիս.
Տեսնո՞ւմ եմ եւ բոլոր շէնայակապ այր
ու կանանց բանտերի մէջ,
Տեսնո՞ւմ եմ մարդկային մարմինները
աշխարհիս որեւէ արատով —
կոյրերին, խուլ ու Նամբին, իդիօտներին,
խելացնորին, կաղերին,
Մովաճէնին, գողերին, խարիքային,
մարդասպանին, աշխարհիս
սարումիւնքի տէրերին,
Անինամ մանուկներին, անօգնական
ծերուկներին, պատու կանանց:

Տեսնու՛մ եմ տղամարդոն՝ եւ կնոջը ամեն տեղ,
Տեսնու՛մ եմ եղբայրութիւնս՝ փիւխօտիս մտքերի,
Տեսնու՛մ եմ հակումները ճարտարարեստ
 զհտութեան, յատկութիւնը՝ իմ ցեղի,
Տեսնու՛մ եմ, ուր է համնոս աշխարհաւէր,
 յամառ ջանքը իմ ցեղի,
Տեսնու՛մ եմ կարգերը, զոյները, յաղարա-
 կիբի՛ն ու բարբարոս աշխարհը, անցնու՛մ եւ
 նրանց միջով, խառնու՛մ եմ
 նրանց մէջ անխտիր,
Եւ ես բոլոր երկրի վրա ասպրողնակին
 ողջունու՛մ եմ:

Դո՛ւ, ո՛վ էլ որ դու լինիս.
Դո՛ւ, ուստը կամ դուստը Անգլիայի՛:
Դո՛ւ, զօրատը Սլաւոնական երկրներեց
 ու ցեղերից.
Դու Բօ՛սս Ռուսիայու՛.
Դո՛ւ, մշուշապատ ծագումով, դու սե՛ւ,
 յու հոգով աստուածային, Աֆրիկացի՛,
 բարձրանասակ, գլուխով նուրբ,
 ազնւտես ճեւերով եւ հզարտ
 վիճակով, ինձ նոր հաւասար.
Դո՛ւ, Նորվեգիացի՛. Շվե՛դ. Իանիացի՛.
 Իսլանդացի՛. Գրուսի.
Դո՛ւ, Իսպանացի՛ Իսլանդիայի.
 դու Գերմուզացի՛.
Դո՛ւ, Փրանսուհի՛ եւ Փրանսացի Փրանսիայի՛.

- Գու՛, Բէլգիացի. դու՛, ազատութեան
սիրանար Նիդերլանդե՛ր.
(Սերա՛ծք, ուրկից եւ եւ՛ ճագումով).
- Գու՛, Նգօր Աստրիացի՛. դու Լոհրարդացի՛.
Հոնն, Բօճէմացի՛.
Փէլմէր Ետե՛րիայի.
- Գու՛, Կոննայի հարեամ.
- Գու՛, Ռէյնի, Էլքայի, կամ թէ Վէլզերի
քանտո՛ն.
- Գու՛, քանտոնի նոյնպէս.
- Գու՛, Սարդինացի՛, Բաւարացի, Եփա՛ր,
Սակսօնացի՛, Վալախ, Բօլգարացի՛.
- Գու՛, Հոսթացի՛. Նէսսօլիտանացի՛.
Գու Եո՛յն.
- Գու՛, Ճիոն մատաղօ՛ք, Սէփիլիայի կրէեստ.
- Գու՛, լեոնակա՛ն, որ ապրում եւ անօրէն՝
Տալրիդում, կամ թէ Կօվկասում.
- Գու, Բուխարացի՛, չո ձիերի շոկերով,
որ պահում ու կերակրում եւ
նմոյզները արու եւ էգ.

- Գու՛, գեղեցիկ մայմսով Գարսի՛կ, ոգ,
ձիարչաւ, Թաւրիցոյ մեհումս եւ
նեանքը անվօրէա.
- Գու՛, Չինացի եւ Չինոնի Չինաստանի՛.
Գու՛, Թաթարիայի Թաթար՛ք.
- Գուք երկրի կանա՛յր, ձեր տարտրերին
հնագանդ.
- Գու, Հրէա՛, ձեր հասակում ամեն տեսակ
վտանգներում թափառական,
որ մի օր Սիբիայի հողի վրա գէթ կանգնես.
- Գու՛ք, այլ հրէանն՛ք, ամենուրեք ամեն
կրկրում ձեր մէտսիային սպասող.
- Գու՛, մտածկոտ Հա՛յ, որ կտրճում եւ
ինչ որ տեղ երբատի հեղեղատի
մտտերքում. դու՛, որ սենտուն
հայեացքով դիտում եւ Նինվէլի՛
աներակներին մէջ. դու՛, որ բարձ-
րանում եւ Արարատ սար՛ք:

Դու յոգնած քայլերով Գիւնզորի՛մ.

Տնողներից Նշխարող Մէկկայի
միմարէթննը որջունող.

Դու՛ք, շէյնի՛ք, Սուէգեց միջեւ Բարէւ
Մանդէջ հողաշիրտով ձեր ցեղերն ու
ընտանիքներն կտապարող.

Դու՛, սալորների ածոցնող, որ խնամիս ես
քո ստողը նազարէթի՛, Դահասկոսի՛,
կամ Տիվէրիա՛ն լծակի դաշտերում.

Դու՛, Տիբէթացի, որ երկրի մէջ լայնածաւալ
տարածութեամբ, կամ Նասսի՛ կրպակ-
ներում՝ առնողք ես դու անում.

Դու՛, Ճապոնացի՛ կամ Ճապոնուհի՛.

Դու՛, Մաուզասկարի՛, Տէլուծի՛, Սու-
մատրայի կամ Բորնէյի քնակիչ,

Դու՛ք ամենի՛ր, որ ապրում էք Աֆրիկայի,
Եւրոպայի, Ամատրալիայի, Ասիայի
մայր ցամաքներում, միմտո՛յնն է, որտեղ
էլ որ դուք ապրէք.

Դու՛ք ամենքու, Ովկիանոսի արեւելեաց-
—անամուր կղզիների քնակիչնե՛ր.

Դու՛ք, քուր դարաշքամներ, որ այսուհետ
պիտի գաք ու երբ որ ինձ լսէ՛ք.
Եւ դու՛ք, ո՛վ էլ որ եւ ուր էլ որ դուք
լինէ՛ք, ու՛մ որ այստեղ շե՛մ յիշե՛ւ,
բայց ու՛մ որ մուծել եմ նախաար.
Ձեզ ամենքիդ ողջո՛յն, ձեզ ամենքիդ

բարի կա՛մք.

Ինձնեց ու Ամէրիկայեց.

Ամեն մէկը մեզանեց անխուսափելի է.

Ամեն մէկը մեզանեց անսահման է—

Ամեն մէկը մեզանեց երկրի վրա
ոչնի երես իբրտունք.

Ամեն մէկը մեզանեց կարող է
յանքմահան նորտակներ
դնել այստեղ երկրի վրա.

Ամեն մէկը մեզանեց, ինչպէս որ
խրաքանչիւն, այնպէս էլ նա,
ատուածային է այստեղ:

Իմ նոզին կարեկից ու վճռական ման
 սկաւ աշխարհիս շորս բոլորը.
 Փնտռեցի հաւասար ու սիրող նոզիները
 ու գտաւ, որ նրանք ինձ համար
 պատրաստ են ամեն տեղ,
 Խորճով եմ, մի ինչ որ հրաշալի միակերպ
 նմանութեանը հաւասար եմ եւ նրանց:
 Դուք մշուշներ, կտրճով եմ, որ ձեզ նիւ
 բարձրացաւ, տարեցաւ եւ նետ՝,
 դէպ նոռու ցամաքներ եւ այնտեղ ցած
 ընկաւ, բաւական հասկանալի պատճառով.
 Խորճով եմ որ ձեզ նիւ փշեցի քամինք՝.
 Դուք, ջր՝՛ք, եւ ձեզ նիւ քակցի, եւ ձեզ նիւ
 թնտղեցի մատներով ափերը մի առ մի.

Ես անցաւ ու տեսաւ ամենը, ինչով որ
 անցնում է այս երկրի ամեն գիւտ
 ու նեղուց.

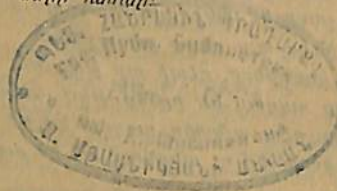
Ընտրեցի ինձ համար յինարան թելա-
 կողիների լանջերին եւ բարձր առաւմա-
 տը ժայռերի վրա, որ այնտեղից
 եւ գոռաւ.

Աշխարհին ողջո՛յն.

Այն բոլոր բաղաբները, ուր թափանցում
 են լոյսը եւ տաքը, թափանցում եմ
 եւ ինքս այդ բոլոր բաղաբները

Այն բոլոր կողիները, դէպ ուր թռչուն-
 ները ուղղում են իրենց ինչի հարած-
 ները, դէպ այնտեղ ուղղում եմ իմ թռիչքը,
 եւ զճով եմ ու անցնում եմ իմ ուղին:

Ինչպիսիք մեզ ամենքիդ, Ամերիկայի անունով,
Մեկնում եմ, ուղիդ ու վեր կարկառած այս
ճեղքը, նշան եմ ես անում,
Որ հնձանից շերտ էլ նա մնա
Նկատելի առ յաւէտ,
Մարդկային բոլոր սիւնանների եւ զսի-
ների համար:

Մոսկվա 1920

1181

2013

